

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

การตัดสินใจประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดหนองคายและบึงกาฬ
Decision Making to Pursue a Career in Sericulture of Farmers in Nong Khai and Bueng Kan Provinces

นารีรัตน์ มาศรี (Nareerat Masri)¹เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert²

พลสรานู สรานูรมย์ (Ponsaran Saranrom)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม 2) สภาพการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร 3) การได้รับและความรู้ด้านการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร 4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมกับศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ หนองคาย ปี 2566 จำนวน 329 ราย กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.08 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 105 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยวิธีจับสลาก เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 58.97 ปี ร้อยละ 90.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 57.1 มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 2.55 คน จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรรวมทั้งหมดเฉลี่ย 17.41 ไร่ มีรายได้เฉลี่ย 23,691.43 บาทต่อปี ร้อยละ 40.95 เป็นสมาชิกกลุ่ม 2) มีประสบการณ์ในการปลูกหม่อนเฉลี่ย 8.43 ปี ร้อยละ 62.9 ปลูกหม่อนพันธุ์สกลนคร เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกหม่อนนอกพื้นที่ชลประทาน เกษตรกรทั้งหมดใช้น้ำฝนเพื่อให้น้ำในแปลงหม่อน มีจำนวนพื้นที่ในการปลูกหม่อนเฉลี่ย 1.52 ไร่ เกษตรกรทั้งหมดได้พันธุ์หม่อนมาจากหน่วยงานของรัฐ ร้อยละ 93.3 ปรับปรุงดินก่อนปลูก ร้อยละ 90.5 มีการใช้ปุ๋ยเคมี ร้อยละ 80.0 ไม่มีการตรวจพบโรคและแมลงศัตรูหม่อน มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไหมเฉลี่ย 13.78 ปี เกษตรกรร้อยละ 40.0 เลี้ยงไหมพันธุ์บางน้อย เฉลี่ย 3.93 รุ่น/ปี เลี้ยงไหมเฉลี่ย 0.90 แผ่น/รุ่น ร้อยละ 62.86 ได้รับพันธุ์ไหมจากหน่วยงานของรัฐ ร้อยละ 75.23 มีการตรวจพบโรคและแมลงศัตรูไหม เกษตรกรมีประสบการณ์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนไหมเฉลี่ย 4.70 ปี ร้อยละ 59.05 มีการดำเนินการแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนไหม ร้อยละ 55.2 ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย (ตรานกยูงพระราชทาน) 3) เกษตรกรมีความรู้ประเด็นการคัดเลือกพันธุ์หม่อนสำหรับนำมาปลูกควรเลือกพันธุ์หม่อนที่ปลอดโรค มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ และการคัดเลือกพันธุ์ไหมสำหรับนำมาเลี้ยงควรปลอดโรคเพรบบริน มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ 4) เกษตรกรให้ความคิดเห็นว่าการประกอบอาชีพหม่อนไหมแล้วมีรายได้ มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมมากที่สุด 5) เกษตรกรมีปัญหามากที่สุดด้านขาดการส่งเสริมนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ทั้งนี้เกษตรกรมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการพัฒนาสายพันธุ์หม่อนไหมให้มีความทนทาน และควรมีแหล่งจำหน่ายผลผลิตหรือสินค้า

คำสำคัญ การตัดสินใจ อาชีพด้านหม่อนไหม

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Nareerat7029@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Benchamas.Yoo@stou.ac.th.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Ponsaran.Sar@stou.ac.th.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) basic conditions of career in sericulture of farmers 2) career in sericulture production conditions of farmers 3) the receiving of knowledge and knowledge regarding career in sericulture production conditions of farmers 4) suggestions regarding in the extension of career in sericulture of farmers 5) problems regarding in the extension of career in sericulture of farmers. This research was survey research. The population of this study was 329 farmers who were members of career in sericulture of farmers in NongKhai and BuengKan province who had registered with Queen Sirikit Sericulture Center Nongkhai in 2023. The sample size of 105 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.08 through simple random sampling method by using lotto picking. Tool used in data collection was interview form. Data were analyzed by using descriptive statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and ranking. The results of the research found that 1) most of the farmers were female with the average age of 58.97 years old. 90.4 % of them completed primary school education, They had the average 57.1 % had an average of 2.55 members, and an average total agricultural area of 17.41 rai, with an average income of 23,691.43 baht per year. 40.95 % were group members. 2) They had an average experience in mulberry planting of 8.43 years, and 62.9 % planted Sakon Nakhon mulberry varieties. All of farmers planted mulberry outside the irrigation area and used rainwater to water their mulberry plots. The average area for mulberry planting was 1.52 rai. All farmers obtained mulberry varieties from government agencies 93.3 % management of mulberry planted soils before planting 90.5 % used chemical fertilizers 80.0 percent % No diseases or pests of mulberry were detected. The average experience in silk farming is 13.78 years. 40.0 % were raise Nang Noi silkworms, an average of 3.93 generations/year. The average silkworms are 0.90 sheets/generation. 62.86 % received silkworm eggs from government agencies. 75.23 % found silkworm diseases and pests. Farmers have an average experience in processing mulberry silk products of 4.70 years, 59.05 % processed mulberry silk products, and 55.2 % received Thai silk product standard certification (Royal Peacock Logo). 3) Farmers have knowledge of mulberry breed selection for planting. Mulberry breeds should be disease-free and come from reliable sources. Silkworm breed selection for planting should be free from Pebrin disease and come from reliable sources. 4) Farmers commented that earning income from sericulture has the most impact on their decision to pursue a career in sericulture. 5) Farmers have the most problems with lack of promotion of innovation or new technology. Farmers suggested that mulberry/silk breeds should be developed to be more durable and there should be a place to sell their products or products.

Keywords: Decision, Career in sericulture

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

อาชีพด้านหม่อนไหมเป็นอาชีพด้านการเกษตร ที่มีทั้งการปลูกหม่อนและเลี้ยงไหมควบคู่กันไป อาชีพด้านหม่อนไหมมีเพียงแต่เป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไหมหรือการทอผ้าไหมเท่านั้น แต่ยังสามารถแตกแขนงสาขาอาชีพได้อย่างหลากหลาย เช่น การขายหม่อนผลสด การขายใบหม่อน สำหรับการแปรรูป หรือเลี้ยงไหม การขายเส้นไหม การขายรังไหม การเลี้ยงไหมวัยอ่อนเพื่อจำหน่าย การขายดักแด้ และอาชีพด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหม ได้แก่ ด้านการแปรรูปผลหม่อน เช่น น้ำหม่อน แยมหม่อน ลูกหีหม่อน หม่อนผง เป็นต้น ด้านการแปรรูปใบหม่อน เช่น ชาใบหม่อน หม่อนอาหารสัตว์ เป็นต้น ด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากรังไหม เช่น สบูโปรตีนไหม โลชั่นโปรตีนไหม ครีมอาบน้ำโปรตีนไหม แผ่นมาร์กหน้าใยไหม เป็นต้น การแปรรูปดักแด้ เช่น ดักแด้ผง เป็นต้น

โดยกรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้มีภารกิจหลักในการ ศึกษา วิจัย ทดลอง และพัฒนาเกี่ยวกับ พันธุ์ เทคโนโลยีการผลิต การอารักขา วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวการแปรรูป นวัตกรรม และมาตรฐานเกี่ยวกับหม่อนไหม ผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหมและผลพลอยได้ ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาระบบการจัดการสินค้าหม่อนไหม การแปรรูป นวัตกรรม ผลิตภัณฑ์จากหม่อนไหม และผลพลอยได้ รวมทั้งพัฒนาอาชีพและสนับสนุนการตลาดหม่อนไหม (กรมหม่อนไหม, 2566) เพื่อให้เกษตรกรสามารถมีอาชีพที่มั่นคงสามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและพึ่งพาตนเองได้

ภาคการเกษตรด้านหม่อนไหมเป็นภาคเศรษฐกิจหนึ่งที่สำคัญของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม เกษตรกรหม่อนไหมส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาในหลายด้าน ขาดความรู้เรื่องเทคโนโลยีใหม่ๆ และขาดเงินทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มีแหล่งรับซื้อที่แน่นอน ในขณะที่บางส่วนยังขาดวัตถุดิบในการผลิตสินค้าหม่อนไหม ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันค่อนข้างต่ำและมีการพัฒนาที่ยังย่ำแย่ และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 มีเกษตรกรหม่อนไหมออกจากอาชีพแล้วกว่า 21,000 ราย เนื่องจากเป็นผู้สูงอายุ เป็นผู้ป่วยและผู้พิการ รวมถึงผู้ที่ต้องดูแลสมาชิกกลุ่มผู้เปราะบาง อธิบดีกรมหม่อนไหมจึงได้มอบนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุตรหลานของผู้สูงอายุ ทายาทหม่อนไหม หรือเยาวชนหันมาสืบทอดการประกอบอาชีพหม่อนไหม รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปที่สนใจหันมาประกอบอาชีพหม่อนไหมมากขึ้น เนื่องจากเป็นอาชีพที่สร้างรายได้โดยใช้ระยะเวลาสั้น ทั้งยังสนับสนุนให้ผู้ที่ออกจากอาชีพไปแล้ว กลับมาประกอบอาชีพหม่อนไหมได้อีกเกือบ 1,000 ราย (ประกอบ เผ่าพงศ์ อธิบดีกรมหม่อนไหม, สัมภาษณ์, 17 มี.ค. 2566)

ปัจจุบันประเทศไทยมีเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม ทั้งหมด 58,238 ราย โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเกษตรกรมากที่สุดในประเทศ จำนวน 53,261 ราย คิดเป็นร้อยละ 90 ของประชากรผู้เลี้ยงไหมทั้งหมดในประเทศ (ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร กรมหม่อนไหม, 2566) จังหวัดหนองคายและบึงกาฬ เป็นจังหวัดที่มีเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม มีการทอผ้าที่มีลวดลายเป็นเอกลักษณ์และมีการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมเป็นอาชีพเสริม ในปี 2566 มีเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมขึ้นทะเบียนกับศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ หนองคาย จำนวน 329 ราย และพบว่าเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพ ด้านหม่อนไหมรายเดิมมีการยกเลิกการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม ซึ่งเป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมเป็นหลัก เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ขาดแคลนปัจจัยการผลิต ขาดความรู้ด้านการเลี้ยงไหมให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และขาดความรู้ด้านการต่อยอดผลิตภัณฑ์ อีกทั้งเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ไหม ไม่มีแหล่งจำหน่ายผลผลิตที่ชัดเจน คุณภาพสินค้ายังไม่ได้คุณภาพมาตรฐาน และขาดผู้สืบทอดอาชีพด้านหม่อนไหม (กลุ่มวิชาการและถ่ายทอดเทคโนโลยี ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ หนองคาย, 2566)

จากปัญหาดังกล่าวจึงควรมีการศึกษาการตัดสินใจประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย และบึงกาฬ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร รวมถึงเพื่อวางแผนให้เกษตรกร สามารถมีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่มั่นคงเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง

วัตถุประสงค์

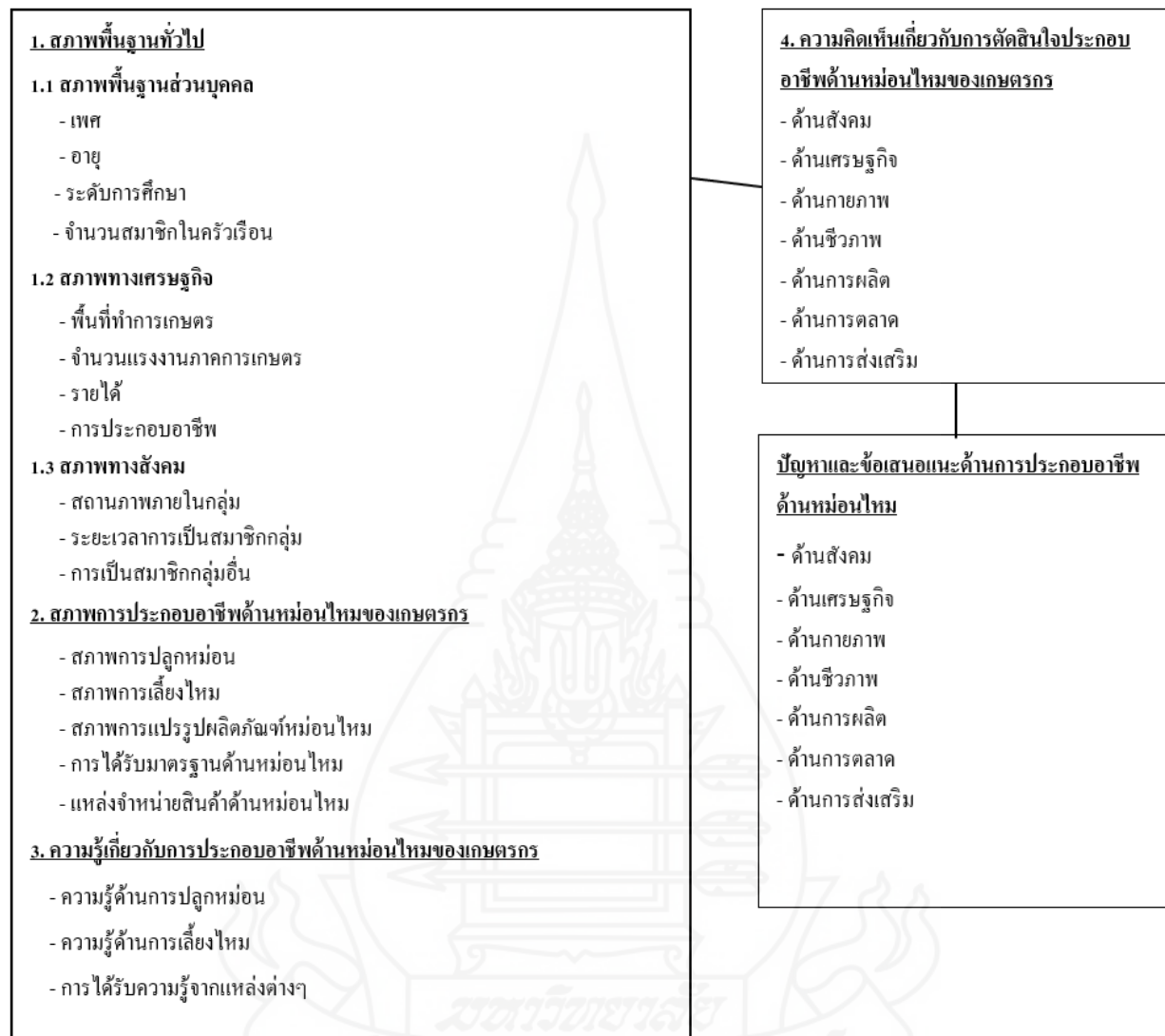
1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม
2. เพื่อศึกษาสภาพการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาการได้รับและความรู้ด้านการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร

กรอบแนวคิดงานวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมที่ทะเบียนผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมกับศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ หนองคาย ปี2565 จำนวน 329 ราย ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม จำนวน 105 คน จากการสุ่มแบบง่าย โดยการจับสลากโดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมจังหวัดหนองคาย จำนวน 63 คน กลุ่มที่ 2 เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 42 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยแบบสัมภาษณ์มีลักษณะคำถามเป็นคำถามแบบปลายปิด และคำถามแบบปลายเปิด แบ่งออกเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจ และสภาพทางสังคมของเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม ตอนที่ 2 สภาพการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร ตอนที่ 3 การได้รับและความรู้ด้านการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร ตอนที่ 4 ความ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

คิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกรทดสอบค่าความตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.97 และหาค่าความเที่ยง(Reliability)โดยทดสอบกับเกษตรกร จำนวน 30 ราย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำผลไปทดสอบหาสัมประสิทธิ์แอลฟา(coefficient of alpha) ตามวิธีของ Cronbach โดยทดสอบในประเด็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ด้านหม่อนไหม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร ปัญหาและข้อเสนอแนะในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร โดยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาในแต่ละตอน ได้ค่าระหว่าง 0.903-0.923 ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจ และสภาพทางสังคมของเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม

1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 58.97 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 2.55 คน

2) สภาพทางเศรษฐกิจ จำนวนพื้นที่ทำการเกษตรรวมทั้งหมดเฉลี่ย 17.41 ไร่ มีพื้นที่ถือครองพื้นที่ตนเองเฉลี่ยคือ 17.41 ไร่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตรเฉลี่ย คือ 2.28 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตรเฉลี่ย คือ 2.28 คน จำนวนแรงงานนอกครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตรเฉลี่ย คือ 0.21 คน รายได้เฉลี่ย 23,691.43 บาทต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมเป็นอาชีพรอง

3) สถานภาพทางสังคม เกษตรกรร้อยละ 40.95 เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม ระยะเวลาที่เกษตรกรเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเฉลี่ย 7.88 ปี เกษตรกรร้อยละ 81.9 ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น

2. สภาพการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร

1) สภาพการปลูกหม่อน เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกหม่อนเฉลี่ย 8.43 ปี เกษตรกรร้อยละ 62.9 ปลูกหม่อนพันธุ์สกลนคร เกษตรกรร้อยละ 99.0 ปลูกหม่อนนอกเขตพื้นที่ชลประทาน เกษตรกรทั้งหมดใช้น้ำฝนเพื่อให้น้ำแปลงหม่อน เกษตรกรมีจำนวนพื้นที่ในการปลูกหม่อนเฉลี่ย 1.52 ไร่ เกษตรกรร้อยละ 100.0 ได้พันธุ์หม่อนมาจากหน่วยงานของรัฐ และมีการตัดแต่งกิ่งหม่อน เกษตรกรร้อยละ 93.3 มีการปรับปรุงดินก่อนปลูก เกษตรกรร้อยละ 90.5 มีการใช้ปุ๋ยเคมี เกษตรกรร้อยละ 80.0 ไม่มีการตรวจพบโรคและแมลงศัตรูหม่อน

2) สภาพการเลี้ยงไหม เกษตรกรมีประสบการณ์ในการเลี้ยงไหมเฉลี่ย 13.78 ปี เกษตรกรร้อยละ 40.0 เลี้ยงไหมพันธุ์นางน้อย เลี้ยงไหมเฉลี่ย 3.93 รุ่น/ปี เฉลี่ย 0.90 แผ่น/รุ่น เกษตรกรร้อยละ 62.86 ได้รับ พันธุ์ไหมมาจากหน่วยงานของรัฐ เกษตรกรร้อยละ 75.23 มีการตรวจพบโรคและแมลงศัตรูไหม

3) สภาพการแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนไหม เกษตรกรมีประสบการณ์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนไหมเฉลี่ย 4.70 ปี เกษตรกรร้อยละ 59.05 มีการดำเนินการแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนไหม เกษตรกรร้อยละ 55.2 ได้รับการรับรอง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย (ตรานกยูงพระราชทาน) เกษตรกรร้อยละ 100.0 มีการจำหน่ายสินค้าให้แก่กลุ่มเกษตรกรในชุมชน

3. ความรู้และการได้รับความรู้ด้านการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร

1) ความรู้ด้านการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 65.7 มีความรู้มาก โดยเกษตรกรตอบถูกมากที่สุด ในประเด็นการคัดเลือกพันธุ์หม่อนสำหรับนำมาปลูกควรเลือกพันธุ์หม่อนที่ปลอดโรคมาจากแหล่งที่เชื่อถือได้และประเด็นการคัดเลือกพันธุ์ใหม่สำหรับนำมาเลี้ยงควรปลอดโรคเพรบบริน มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้และเกษตรกรตอบผิดมากที่สุด ร้อยละ 26.6 อุณหภูมิในการสาวไหม คือ 60 องศาเซลเซียส (เฉลย : อุณหภูมิในการสาวไหม 90เซลเซียส)

2) การได้รับความรู้ด้านการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรได้รับความรู้ระดับน้อยที่สุด โดยได้รับความรู้จากสื่อบุคคลมากที่สุด รองลงมาคือ สื่อสารสนเทศ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อมวลชน ตามลำดับ

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีความคิดเห็นว่าการผลิตมีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมในระดับมากที่สุด ในประเด็น ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม สะดวก รวดเร็ว ด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิตหม่อนหรือไหมสะดวกรวดเร็ว รองลงมาด้านการดูแลรักษาและป้องกันหม่อนไม่ยุ่งยาก ด้านระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมสะดวกรวดเร็ว และด้านปัจจัยการผลิตที่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมตามลำดับ รองลงมาเกษตรกรมีความคิดเห็นว่าการผลิต ด้านการส่งเสริม ด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมในระดับมากที่สุด และด้านเศรษฐกิจ ด้านการตลาด และด้านสังคมมีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมในระดับมาก ตามลำดับ

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร

1) ปัญหาในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านสังคมในระดับมาก ในประเด็น ด้านการขาดการรวมกลุ่ม รองลงมา ด้านขาดประสบการณ์ในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม

2) ข้อเสนอแนะในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในระดับมากที่สุด ประเด็นด้านกายภาพ คือ ควรมีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสม ควรมีขนาดพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสม ควรมีแหล่งน้ำที่เพียงพอในการดำเนินกิจกรรม ควรมีวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพที่เพียงพอ ควรมีการเดินทางไปประกอบอาชีพที่สะดวก และด้านชีวภาพ คือ ควรมีการพัฒนาสายพันธุ์หม่อน/ไหมที่ได้ผลผลิตสูง ควรมีการพัฒนาสายพันธุ์หม่อน/ไหม ให้มีความทนทาน และควรมีแหล่งรับพันธุ์หม่อนหรือไหมที่เข้าถึง ได้ง่าย

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจ และสภาพทางสังคมของเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม

1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง สอดคล้องกับนิชานันท์ คงทวี (2559, น.637) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น กาญจนาพร พันธิรัตน์ (2562, น.2086) ทำการศึกษาเรื่องการจัดการการผลิตหม่อนและการเลี้ยงไหมหัตถกรรมของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

จังหวัดหนองบัวลำภู และอมรรัตน์ เวชการ (2562, น.371) ทำการศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ อาจเป็นเพราะอาชีพด้านหม่อนไหมเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความละเอียดและความประณีตสูง เกษตรกรส่วนใหญ่จึงเป็นเพศหญิง เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 58.97 ปี สอดคล้องกับ นิชนันท์ คงทวี (2559, น.635) และกาญจนาพร พันธิรัตน์ (2562, น.2086) พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่เข้ามาประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมเป็นผู้เกษียณอายุ รวมทั้งเกษตรกรรุ่นใหม่หันไปประกอบอาชีพอื่น เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา สอดคล้องกับ นิชนันท์ คงทวี (2559, น.637) พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา อาจเป็นเพราะเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุจึงทำให้การเข้าถึงระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเป็นไปได้ยาก

2) สภาพทางเศรษฐกิจ

เกษตรกรมีจำนวนพื้นที่ทำการเกษตรรวมทั้งหมด เฉลี่ย 17.41 ไร่ ใกล้เคียงกับนิชนันท์ คงทวี (2559, น.637) พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 15.4 ไร่ แรงงานนอกครัวเรือน เฉลี่ย 0.21 คน ไม่สอดคล้องกับนิชนันท์ คงทวี (2559, น.637) พบว่า เกษตรกรมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 4.7 คน และอมรรัตน์ เวชการ (2562, น.371) พบว่า เกษตรกรมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.1 คน อาจเป็นเพราะแรงงานในครัวเรือนออกไปประกอบอาชีพอื่น เกษตรกรมีรายได้ด้านหม่อนไหมเฉลี่ย 23,691.43 บาทต่อปี ใกล้เคียงกับนิชนันท์ คงทวี (2559, น.633) พบว่า เกษตรกรมีรายได้ ด้านหม่อนไหมเฉลี่ย 35,626.55 บาท/ปี และอมรรัตน์ เวชการ (2562, น.372) พบว่า เกษตรกรมีรายได้ด้านหม่อนไหมเฉลี่ย 17,815.09 บาท/ปี อาจเป็นเพราะความต้องการสินค้าด้านหม่อนไหมในแต่ละพื้นที่มีความใกล้เคียงกัน เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลัก และประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมเป็นอาชีพรอง สอดคล้องกับ นิชนันท์ คงทวี (2559, น.633) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเลี้ยงไหมเป็นอาชีพเสริม อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมเนื่องจากต้องการรายได้เสริม

3) สภาพทางสังคม

เกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 40.95 และมีระยะเวลาเฉลี่ย 7.88 ปี ไม่สอดคล้องกับ ภานุพันธุ์ ประภาติกุล (2557, น.217) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาความรู้ด้านการผลิตหม่อนไหมของเกษตรกรในจังหวัดนราธิวาส พบว่า กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตหม่อนไหมในจังหวัดนราธิวาสที่จัดตั้งขึ้นไม่มีความเข้มแข็งเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะเกษตรกร ส่วนใหญ่ในพื้นที่มีการรวมกลุ่มการดำเนินกิจกรรมด้านหม่อนไหม

2. สภาพการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร

1) สภาพการปลูกหม่อน พบว่า ด้านประสบการณ์ในการปลูกหม่อน เกษตรกรปลูกหม่อนเฉลี่ย 8.43 ปี แตกต่างจากอมรรัตน์ เวชการ (2562, น.371) ทำการศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เกษตรกรมีการเลี้ยงไหมเฉลี่ย 14.3 ปี อาจเป็นเพราะเกษตรกรในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายและบึงกาฬเป็นเกษตรกรที่ภูมิลำเนาเดิมมาจากจังหวัดอื่น ทำให้เริ่มประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมและปลูกหม่อนช้ากว่า ด้านพันธุ์หม่อนที่ปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 62.9 ปลูกหม่อนพันธุ์สุกลนคร แตกต่างจากนิชนันท์ คงทวี (2559, น.634) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 56.6 ปลูกหม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 อาจเป็นเพราะพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน และมีน้ำไม่เพียงพอต่อการปลูกหม่อน เกษตรกรจึงเลือกปลูกหม่อนพันธุ์สุกลนครที่มีความทนแล้ง ด้านแหล่งน้ำที่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ใช้เพื่อการให้น้ำในแปลงหม่อน เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 99.0 ปลุกหม่อนนอกเขตพื้นที่ชลประทาน เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 100.0 ใช้น้ำฝนเพื่อให้น้ำแปลงหม่อน สอดคล้องกับ นิชนันท์ คงทวี (2559,น.634) พบว่าเกษตรกรร้อยละ 78.3 เก็บกักน้ำฝนเพื่อใช้ในแปลงหม่อน อาจเป็นเพราะเกษตรกรอยู่นอกเขตพื้นที่ชลประทาน ไม่มีระบบน้ำที่เพียงพอ ด้านจำนวนพื้นที่ปลูกหม่อน เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 81.9 มีจำนวนพื้นที่ในการปลูกหม่อนเฉลี่ย 1.52 ไร่ ใกล้เคียงกับนิชนันท์ คงทวี (2559,น.634) พบว่าเกษตรกรใช้พื้นที่ในการปลูกหม่อนเฉลี่ย 1.6 ไร่ และอมรรัตน์ เวชการ (2562, น.371) ทำการศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เกษตรกรใช้พื้นที่ในการปลูกหม่อนเฉลี่ย 1.4 ไร่ เป็นผลมาจากเกษตรกรประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมเป็นอาชีพรองทำให้เกษตรกรมีการจัดสรรพื้นที่ในการปลูกหม่อนไม่มากนัก ด้านแหล่งที่มาของพันธุ์หม่อน เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 100.0 ได้พันธุ์หม่อน มาจากหน่วยงานของรัฐ สอดคล้องกับ นิชนันท์ คงทวี (2559,น.634) พบว่าเกษตรกร ร้อยละ 84.1 ได้รับการสนับสนุนพันธุ์หม่อนจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ ขอนแก่น เป็นผลมาจากกรมหม่อนไหม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลและแจกจ่ายพันธุ์หม่อนให้แก่เกษตรกร เป็นผลมาจาก ศูนย์วิจัยหม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ หนองคาย มีหน้าที่ในการสนับสนุนต้นพันธุ์ให้แก่เกษตรกรทำให้เกษตรกรได้รับพันธุ์หม่อนอย่างทั่วถึง ด้านการปรับปรุงดินก่อนปลูก เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 93.3 มีการปรับปรุงดินก่อนปลูก สอดคล้องกับนิชนันท์ คงทวี (2559,น.634) พบว่าเกษตรกรใช้ปุ๋ยขาว และโดโลไมต์ ในการปรับปรุงดินก่อนปลูก อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตร และได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เกษตรกรด้วยตนเอง ด้านการใช้ปุ๋ย เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 90.5 มีการใช้ปุ๋ยเคมี สอดคล้องกับ นิชนันท์ คงทวี (2559,น.634) พบว่าเกษตรกรร้อยละ 43.8 ใช้ปุ๋ยเคมีสูตร15-15-15 และอมรรัตน์ เวชการ (2562, น.371) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 56.2 ใช้ปุ๋ยเคมี อาจเป็นเพราะเกษตรกรต้องการให้ได้ผลผลิตหม่อนมากขึ้น และปุ๋ยเคมีสามารถใช้งานได้ง่ายในท้องถิ่น ด้านการตัดแต่งกิ่งหม่อน เกษตรกรทั้งหมดร้อยละ 100.0 มีการตัดแต่งกิ่งหม่อน สอดคล้องกับนิชนันท์ คงทวี (2559,น.634) พบว่าเกษตรกรตัดแต่งกิ่งหม่อนด้วยวิธีการตัดต่ำ ตัดกลาง และตัดแขนง 3 ครั้ง/ปี เป็นผลมาจากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลหม่อนและได้รับการส่งเสริมการดูแลหม่อนจากหน่วยงานภาครัฐ ด้านการตรวจพบโรคและแมลงศัตรู เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 80.0 ไม่มีการตรวจพบโรคและแมลงศัตรูหม่อน แตกต่างจาก อมรรัตน์ เวชการ (2562, น.372) ทำการศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เกษตรกรพบด้วงเจาะรากและลำต้นหม่อน เป็นผลมาจากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลหม่อนและได้รับการส่งเสริมการดูแลหม่อนจากหน่วยงานภาครัฐ

2) สภาพการเลี้ยงไหม พบว่า 1) ประสบการณ์ในการเลี้ยงไหม พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ ในการเลี้ยงไหมเฉลี่ย 13.78 ปี ใกล้เคียงกับ นิชนันท์ คงทวี (2559,น.634) เกษตรกรมีการเลี้ยงไหมเฉลี่ย 14.3 ปี อาจเป็นเกษตรกรมีการเลี้ยงไหมอย่างต่อเนื่อง และอยู่ภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ หนองคาย 2) พันธุ์ไหมที่นำมาเลี้ยง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 40.0 เลี้ยงไหมพันธุ์นางน้อย แตกต่างจากอมรรัตน์ เวชการ (2562, น.371) ทำการศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกร ในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 66.4 เลี้ยงไหมพันธุ์ทับทิมสยาม 06 ผสมนาสาวรรค์ อาจเป็นเพราะ พันธุ์ไหมที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงไหมในแต่ละพื้นที่ต่างกัน

3) จำนวนรุ่นในการเลี้ยงไหม พบว่า เกษตรกรเลี้ยงไหมเฉลี่ย 3.78 รุ่น/ปี ใกล้เคียงกับ นิชนันท์ คงทวี (2559,น.634) พบว่า เกษตรกรเลี้ยงไหมเฉลี่ย 4.2 รุ่น/ปี และ อมรรัตน์ เวชการ (2562, น.371) พบว่า เกษตรกรเลี้ยงไหม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

เฉลี่ย 5.3 รุ่น/ปี เป็นผลมาจากเกษตรกรไม่สามารถปลูกหม่อนเพื่อเป็นอาหารหนอนไหมได้เพียงพอ สภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมต่อการเลี้ยงไหม อีกทั้งเกษตรกรไม่ได้เลี้ยงไหมเป็นอาชีพหลักทำให้ไม่ได้เลี้ยงไหมตลอดทั้งปี 4) จำนวนไข่ไหมที่เลี้ยงพบว่า เกษตรกรเลี้ยงไหมเฉลี่ย 0.90 แผ่น/รุ่น อมรรัตน์ เวชการ (2562, น.371) ทำการศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เกษตรกรเลี้ยงไหม 1 แผ่น/ครั้ง เป็นผลมาจากเกษตรกรมีแรงงานไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงไหม มีพื้นที่ในการเลี้ยงไหมจำกัด อาจเป็นเพราะพื้นที่โรงเลี้ยงไหมจำกัด รวมไปถึงไม่มีแรงงานเพียงพอต่อการเลี้ยงไหม 5) แหล่งที่มาของพันธุ์ไหม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 62.86 ได้รับ พันธุ์ไหมมาจากหน่วยงานของรัฐ แตกต่างจากอมรรัตน์ เวชการ (2562, น.371) พบว่า เกษตรกรทุกรายได้รับพันธุ์หม่อนมาจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ ศรีสะเกษ และนิชานันท์ คงทวี (2559, น.634) เกียรติสุนนท์ ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่นพบว่า เกษตรกรทุกรายได้รับพันธุ์หม่อนมาจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ ขอนแก่น เป็นผลมาจาก ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ หนองคาย มีหน้าที่ในการดูแลและสนับสนุนพันธุ์ไหมให้แก่เกษตรกร มีการแจกจ่ายพันธุ์ไหมได้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร 6) การตรวจพบโรคและแมลงศัตรูไหม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 75.23 มีการตรวจพบโรคและแมลงศัตรูไหม สอดคล้องกับ นิชานันท์ คงทวี (2559, น.634) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 46.5 พบโรคแกรสเซอร์ และร้อยละ 65.5 พบจิ้งจกหรือตุ๊กแก ในขณะที่อมรรัตน์ เวชการ พบว่า เกษตรกรพบการเกิดโรคระบาดในหนอนไหม ได้แก่ โรคแกรสเซอร์ และ โรคแฟรงค์เซอร์ รวมทั้งแมลงวันลายที่เป็นศัตรูไหม อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีการทำความสะอาดโรงเลี้ยงไหม อุปกรณ์ไม่ทั่วถึง รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เกษตรกรขาดความรู้ด้านการดูแลหนอนไหม รวมถึงเจ้าหน้าที่ไม่สามารถดูแลเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมได้อย่างทั่วถึง

3) สภาพการแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนไหม พบว่า 1) ประสพการณ์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนไหม พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนไหมเฉลี่ย 4.70 ปี เช่นเดียวกับ นิชานันท์ คงทวี (2559, น.634) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 88.5 มีการแปรรูปผลผลิตไหมด้วยการทอผ้า อาจเป็นเพราะเกษตรกรมีองค์ความรู้ด้านการพัฒนาและต่อยอดสินค้า 2) การดำเนินกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนไหม เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 59.05 ปี มีการดำเนินกิจกรรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนไหม อาจเป็นเพราะสินค้าด้านหม่อนไหมยังคงเป็นที่ต้องการของตลาดทำให้เกษตรกรมีการดำเนินกิจกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์หม่อนไหมอย่างต่อเนื่อง

4) การได้รับมาตรฐานด้านหม่อนไหม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 55.2 ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย (ตรานกยูงพระราชทาน) อาจเป็นเพราะสินค้าของเกษตรกรได้มาตรฐาน เกษตรกรได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการผลิตผ้าไหม และเกษตรกรมีองค์ความรู้เรื่องการผลิตผ้าไหมให้ได้มาตรฐาน

5) แหล่งจำหน่ายสินค้าด้านหม่อนไหม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 100.0 มีการจำหน่ายสินค้าให้แก่กลุ่มเกษตรกรในชุมชน แตกต่างจาก นิชานันท์ คงทวี (2559, น.634) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 77.0 จะจำหน่ายผลผลิตไหมให้กับกลุ่มแม่บ้าน หรือวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับ อมรรัตน์ เวชการ (2562, น.372) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 87.9 จำหน่ายให้ลูกค้าที่มาซื้อในชุมชน เป็นผลมาจากผลิตภัณฑ์ด้านหม่อนไหม เช่น ผ้าไหม ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหม่อน เป็นที่ต้องการของตลาดจำนวนมาก

3. การได้รับและรู้ด้านการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร พบว่า 1) ความรู้ด้านการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 65.7 มีความรู้มาก สอดคล้องกับ อมรรัตน์

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

เวชการ (2562, น.372) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในภาพรวมในระดับมากอาจเป็นเพราะเกษตรกรมีองค์ความรู้และประสบการณ์ด้านการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม รวมถึงได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 2) การได้รับความรู้จากแหล่งความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ด้านหม่อนไหม ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความรู้ระดับมาก จากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.09) สอดคล้องกับ อมรรัตน์ เวชการ (2562, น.371) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 90.2 ได้รับความรู้เรื่องการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจากเจ้าหน้าที่ ใกล้เคียงกับนิชานันท์ คงทวี (2559,น.634) พบว่าเกษตรกรร้อยละ 81.9 ได้รับความรู้เรื่องไหมจากเจ้าหน้าที่ อาจเป็นเพราะศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ หนองคาย มีหน้าที่ในการส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านหม่อนไหมให้แก่เกษตรกร และมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกร

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร พบว่า 1) ด้านสังคม พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยว่าด้านสังคมมีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในภาพรวมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.44) สอดคล้องกับนิชานันท์ คงทวี (2559,น.634) พบว่าเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในภาพรวมระดับมาก อาจเป็นเพราะการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมเป็นอาชีพเก่าแก่ เกษตรกรประกอบอาชีพต่อจากครอบครัว และเพื่อประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือน รวมถึงประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมเพราะมีความความสนใจ 2) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยว่าด้านเศรษฐกิจมีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในภาพรวมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14) สอดคล้องกับนิชานันท์ คงทวี (2559,น.635) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมาก มีทุกประเด็นอาจเป็นเพราะยังขาดแหล่งตลาดที่แน่นอน อีกทั้งสินค้าด้านหม่อนไหมจัดเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย 3) ด้านกายภาพ พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยว่าด้านเศรษฐกิจมีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ในภาพรวมระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.28) ใกล้เคียงกับนิชานันท์ คงทวี (2559,น.635) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในภาพรวมระดับมาก อาจเป็นเพราะจากการขาดแคลนน้ำและภูมิอากาศที่ไม่เหมาะสม รวมไปถึงวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพไม่เพียงพอ 4) ด้านชีวภาพ พบว่าเกษตรกรเห็นด้วยว่าด้านชีวภาพมีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในภาพรวมระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.19) ไม่สอดคล้องกับนิชานันท์ คงทวี (2559,น.635) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมากมีทุกประเด็น อาจเป็นเพราะเกษตรกรได้รับพันธุ์หม่อนหรือไหมที่ค่อนข้างต้านทานโรคและศัตรู และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม 5) ด้านการผลิต พบว่า เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นในภาพรวมระดับมากที่สุด(ค่าเฉลี่ย 4.89) ใกล้เคียงกับ นิชานันท์ คงทวี (2559,น.635) พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในระดับมากมีทุกประเด็น ซึ่งเป็นผลมาจากการดูแลรักษาและการป้องกันโรคหม่อนหรือไหมยุ่งยาก ใช้เวลามากในการดำเนินกิจกรรม ปัจจัยการผลิตไม่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม การเก็บเกี่ยวผลผลิตหม่อนหรือไหมยุ่งยาก และขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมยุ่งยาก 6) ด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นในภาพรวมระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.68) สอดคล้องกับ นิชานันท์ คงทวี (2559,น.635) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในภาพรวมในระดับมาก ซึ่งเป็นผลมาจาก เกษตรกรไม่สามารถผลิตสินค้าได้เท่ากับความต้องการของผู้บริโภค และสินค้าด้านหม่อนไหมเป็นที่ต้องการของตลาด 7) ด้านการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีระดับความคิดเห็นในภาพรวมระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.76) อมรรัตน์ เวชการ (2562, น.372) พบว่า เกษตรกรทุกรายได้รับการสนับสนุนพันธุ์ไหมใหม่ ในขณะที่นิชานันท์ คงทวี (2559,น.634) เกียรติสุนนท์ ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น พบว่าเกษตรกรเกษตรกรทุกรายได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเรื่องไหม เฉลี่ย 4.5 ครั้ง มีเกษตรกรร้อยละ 42.4ได้ศึกษาดูงานเกี่ยวกับเรื่องไหม 1-3 ครั้ง/ปี และได้รับการติดตามเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่ เฉลี่ย 3.8 ครั้ง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

เป็นผลมาจากเกษตรกรขาดการส่งเสริมนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีใหม่ ขาดการได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิต และการเชื่อมโยงของเจ้าหน้าที่ไม่ทั่วถึงและต่อเนื่อง

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร

1) ปัญหาในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านสังคมในภาพรวมระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ขาดประสบการณ์ในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม 2) ขาดการรวมกลุ่มเกษตรกร และน้อยที่สุดมีปัญหาระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นเป็นอาชีพที่ไม่นิยมในท้องถิ่น สาเหตุมาจากเกษตรกรขาดองค์ความรู้ด้านการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหม และได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ขาดการผลักดันจากภาครัฐเรื่องการรวมกลุ่ม การรวมกลุ่มของเกษตรกรไม่มีความเข้มแข็ง ยังมีการแยกกันดำเนินกิจกรรมอยู่เป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งไม่มีนโยบายการผลักดันให้อาชีพด้านหม่อนไหมเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยม

2) ข้อเสนอแนะในการประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในระดับมากที่สุด ประเด็นด้านกายภาพ คือ ด้านควมมีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสม ด้านควมมีขนาดพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสม ด้านควมมีแหล่งน้ำที่เพียงพอในการดำเนินกิจกรรม ด้านควมมีวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพที่เพียงพอ ด้านควมมีการเดินทางไปประกอบอาชีพที่สะดวก และด้านชีวภาพ คือ ด้านควมมีการพัฒนาสายพันธุ์หม่อน/ไหม ที่ได้ผลผลิตสูง ด้านควมมีการพัฒนาสายพันธุ์หม่อน/ไหม ให้มีความทนทาน และด้านควมมีแหล่งรับพันธุ์หม่อนหรือไหมที่เข้าถึงได้ง่าย

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1) ควรมีการส่งเสริมองค์ความรู้ต่างๆ ให้เหมาะสมต่อช่วงวัยของเกษตรกร ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 58.97 ปี ซึ่งเป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ควรมีเทคนิคในการส่งเสริมเพื่อให้เหมาะสมกับเกษตรกร เน้นการปฏิบัติจริงมากกว่าการบรรยาย เพื่อให้เกษตรกรเห็นภาพได้จริงและสามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที

2) พัฒนาพันธุ์หม่อนและไหม จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรต้องการพันธุ์หม่อนและไหม ที่ได้ผลผลิตสูง มีความทนทาน มีแหล่งรับพันธุ์หม่อนหรือไหมที่เข้าถึงได้ง่าย ดังนั้น ควรมีการศึกษา วิจัยและพัฒนาสายพันธุ์หม่อนให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร และเหมาะสมกับพื้นที่

3) สนับสนุนปัจจัยการผลิต จากผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรต้องการปัจจัยการผลิตที่เพียงพอต่อการประกอบอาชีพ ควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็น เพื่อให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมได้อย่างต่อเนื่อง

4) การสร้างปัจจัยการผลิตที่ยั่งยืนและส่งเสริมการตลาดเจ้าหน้าที่ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถผลิตปัจจัยการผลิตของตนเองได้เพื่อลดต้นทุนการผลิต รวมถึงมีการประชาสัมพันธ์สินค้าของเกษตรกร

5) มีการส่งเสริมองค์ความรู้ด้านหม่อนไหมให้เกษตรกรโดยเน้นหนักที่เกษตรกรรายใหม่และเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆแก่เกษตรกรรายเดิม มีการจัดกิจกรรมการศึกษาดูงานต่างๆ และคอยติดตามกิจกรรมของเกษตรกรหลังการจัดฝึกอบรม เพื่อดูแลเกษตรกรให้สามารถดำเนินกิจกรรมด้านหม่อนไหมได้ดีขึ้น มีความต่อเนื่องมากขึ้น เพื่อให้ทราบถึงปัญหาของเกษตรกรและสามารถแก้ไขได้ทันถ่วงที

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

2) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงาน

1) นโยบายสร้างนวัตกรรม หน่วยงานต้องมีการสร้างนโยบายการสร้างนวัตกรรมเพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถคิดค้นนวัตกรรมเพื่อนำไปช่วยแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพของเกษตรกรได้ หรือนำงานวิจัยของหน่วยงานมาต่อยอดสู่ภาคเกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพด้านหม่อนไหมได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2) การสร้างปัจจัยการผลิตที่ยั่งยืนและส่งเสริมการตลาด จัดตั้งศูนย์และเปลี่ยนซื้อขายปัจจัยการผลิตเพื่อให้เกษตรกรสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงจัดตั้งศูนย์จำหน่ายสินค้าเพื่อให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายสินค้าของตนและกลุ่มเกษตรกรได้ สร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์สินค้าด้านหม่อนไหมของเกษตรกรให้แก่ผู้บริโภคโดยการประชาสัมพันธ์ไปยังหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้สินค้าของเกษตรกรเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

3) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพด้านหม่อนไหม เพื่อเป็นแนวทางให้เกษตรกรสามารถดำเนินกิจกรรมด้านหม่อนไหมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ควรวิจัยเกี่ยวกับความต้องการนวัตกรรมของเกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพด้านหม่อนไหม เพื่อเป็นแนวทางให้เกษตรกรสามารถดำเนินกิจกรรมด้านหม่อนไหมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 3) ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ประกอบการอาชีพด้านหม่อนไหมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน สามารถนำมาสรุปผลได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Burton, G. and Thakur, M. (2006). Management Today: Principles and Practice. New Delhi: Tata McGraw – Hill.

I.Barnard, Chester. The Functions of the Executive Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1938.

กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย. “ประกาศสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง เรื่อง จำนวนราษฎรทั่วราชอาณาจักรแยกเป็นกรุงเทพมหานครและจังหวัดต่าง ๆ ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://stat.bora.dopa.go.th/stat/pk/pk_57.pdf 2563. สืบค้น 5 กุมภาพันธ์ 2565.

กรมหม่อนไหม. (9 กันยายน 2566) ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกร กรมหม่อนไหม (เว็บไซต์)

<https://www.qsds.go.th/MReport/>

กาญจนาพร พันธิรัตน์, ฤชญา รุ่งโรจน์วณิชย์ และธำรงเจต พัฒมุข. (2562). การจัดการการผลิตหม่อนและการเลี้ยงไหม หัตถกรรมของเกษตรกร จังหวัดหนองบัวลำภู. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ณัฐพันธุ์เชอร์นนันท์. (2551). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

ดวงเพ็ญ ทุกทิต. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของครูโรงเรียน ขนาดเล็ก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานีเขต 2. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. 2550.

ทวี เสรรมัญ. ความคิดเห็นของอาจารย์มหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร

มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2550.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

นิชานันท์คงทวีและประภัสสร เกียรติสุรนนท์. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัด
ขอนแก่น. แก่นเกษตร, 44(4).

วิจิตร ต้นทสุทธิ์ และคณะ . (2550). การศึกษาการทำงาน. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย (2520). การวิจัยดำเนินงาน CoperdntionReserch. เล่มที่ 1 ภาคDeterminislio. พิมพ์ครั้งที่1
กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์สารสนเทศเพื่อการบริหารและงานปกครอง. กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย. “ข้อมูลการปกครอง.”
[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.dopa.go.th/padmic/jungwad76/jungwad76.htm> [ม.ป.ป.]. สืบค้น
18 เมษายน 2565.

สงวน คำรศ. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาล ตำบลท่าวังผา
อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. 2551.

สำนักงานจังหวัดบึงกาฬ. (2564). ความเป็นมาของจังหวัดบึงกาฬ. จังหวัดบึงกาฬ.

<https://www2.buengkan.go.th/content/history>

สำนักบริหารการทะเบียน. กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย. “จำนวนประชากรและบ้าน.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้
จาก: [1] 2560. สืบค้น 31 ธันวาคม 2565.

อมรรัตน์ เวชการ, สุกัลยา เขียวขวัญ, และประภัสสร เกียรติสุรนนท์. (2563). ความต้องการการส่งเสริมการปลูกหม่อน
เลี้ยงไหมของเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ. ภาควิชาส่งเสริมการเกษตรและเกษตรเชิงระบบ คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.